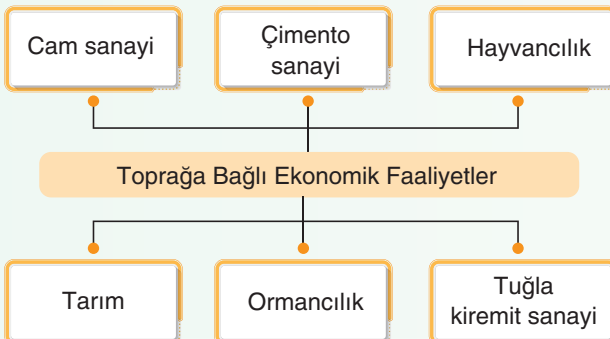


Toprağın Önemi

- ▶ Toprak, tüm canlıların hayat kaynağıdır.
- ▶ Toprak, günümüzde ve insanlık tarihi boyunca hem bir üretim aracı hem de bir yönetim aracı olarak çok önemli bir yere sahip olmuştur.
- ▶ İnsanlar, besin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla toprağı ekip biçme faaliyetlerinde bulunmuştur.



- ▶ İnsanoğlu, geçmişten günümüze kadar topraktan farklı şekillerde yararlanmıştır.
- ▶ İlk insanlarla birlikte kullanılan ilk mutfak araç ve gereçleri topraktan yapılmıştır.
- ▶ Tarım, hayvancılık, ormancılık, endüstri gibi sektörlerde kullanılması toprağın ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur.
- ▶ İnşaat sektöründe kullanılan çimento, tuğla, kiremit, fayans ve camın yapımında da topraktan faydalanılmıştır.
- ▶ Toprağın her geçen gün ekonomik açıdan önemi artmıştır.
- ▶ Toprağın hem bizi beslemesi hem de bize vatan olması, kutsal olduğunu göstermiş ve bu nedenle **Toprak Ana** olarak anılmıştır.

**Tarihte Toprak Yönetimi****Hititlerde Toprak Yönetimi**

- ▶ Toprak, devletin malı olarak kabul edilirdi.
- ▶ Toprakların işlenmesi ve üretim yapılmasının sağlanması için bu topraklar, kral tarafından vali ve komutanlara verilmirdi.
- ▶ Vali ve komutanlar ise bu araziler karşılığında masraflarını karşıladıkları askerleri devlet için yetiştirirdi.

**Friglerde Toprak Yönetimi**

- ▶ Hititlerde olduğu gibi Friglerde de toprak, devletin malı olarak kabul edilirdi.
- ▶ Ekonomisi tarıma dayalı olan Frigler, tarım ve hayvancılığı koruyan sert kanunlar çıkardılar.
- ▶ Öküz kesme, saban kırma, ekili arazilere zarar verme gibi durumlarda ölüm cezası verilmirdi.

**Dikkat!**

Hem Hititler hem de Frigler, toprağı hem üretim hem de yönetim aracı olarak kullanmıştır.



Orta Çağ Avrupası'nda Toprak Yönetimi

- ▶ Toprağın sahibi **derebey** ya da **senyör** adı verilen soylulardır.
- ▶ Geniş toprakların sahibi olan senyörler, toprağın ekip biçilmesinde köylüleri kullanıyordu. Köylüler, toprağı ekip biçer ve gelirin büyük çoğunluğunu toprak sahibine verirlerdi. Bu siyasi düzene **feodalizm (feodali-te)** adı verilmiştir.
- ▶ Senyör, hem toprağı hem de köylüye (serf) sahipti.



Türk Tarihinde Toprak Yönetimi

Selçuklularda Toprak Yönetimi

- ▶ Selçuklularda toprağın büyük bölümünün mülkiyeti (kullanım hakkı) devlete aitti.
- ▶ Devlete ait olan bu toprakların işletme hakkı halka verilirdi.
- ▶ Büyük Selçuklu Devleti'nde tarım halkın başlıca geçim kaynağıydı.
- ▶ Devlet gelirlerinin de önemli bölümünü tarım faaliyetlerinden alınan vergiler oluşturuyordu. Bu nedenle toprağın yönetimi çok önemliydi.
- ▶ Selçuklularda uzakta olan ve ekilmeyen topraklar önemli zaferler kazanan komutanlara veya üstün başarı göstermiş devlet adamlarına ödül olarak verildi. Böylece en uzak bölgelerdeki toprakların kontrolü sağlanarak ekip biçme faaliyetleri ile de üretimin artması sağlandı.
- ▶ Selçuklularda topraklar; has topraklar, vakıf toprakları, mülk toprakları ve ikta toprakları olarak bölümlere ayrılmıştır.

Osmanlılarda Toprak Yönetimi

- ▶ Osmanlı toprak sistemi, Selçuklu toprak sistemine benzer özelliklere sahiptir.
- ▶ Osmanlı'da toprağın mülkiyeti devlete aitti. Bu topraklara **mirî topraklar** denilmekteydi.
- ▶ Devlet, bu toprakları işletmesi için halka bırakırdı.
- ▶ Yapılan fetihler sonucunda ele geçirilen topraklar; devlete yararlılık gösteren askerlere, memurlara ve sivillere verilmiştir. Bu kişiler, toprağı işletme ve vergi toplama hakkına sahipti.
- ▶ Tımar sahibi olan kişiler, tımarları ölçüsünde devlete savaş zamanında asker yetiştirmekle yükümlüydü.
- ▶ Toprağı üst üste üç yıl boş bıraktıktan toprak geri alınır ve toprak bir daha o kişiye verilmezdi.



Bu uygulama ile üretimde süreklilik sağlanmak istenmiştir.

- ▶ Tımar arazisi gelirine göre üçe ayrılmıştır. Bunlar,
 - ✓ Has: Geliri 100 bin akçeden fazla olan arazilerdir. Bu toprağın geliri; padişaha, hanedan üyelerine ve yüksek dereceli memurlara verilir.
 - ✓ Zeamet: Geliri 20 bin ile 100 bin akçe arasında olan arazilerdir. Orta dereceli memurlara verilir.
 - ✓ Tımar: Geliri 20 bin akçeye kadar olan arazilerdir.

Tımar Sisteminin Faydaları

- ▶ Tımar sahipleri, bulundukları bölgelerde asayiş ve güvenliği sağlamıştır.
- ▶ Hazinesinden para çıkmadan güçlü bir ordu oluşturulmuştur.
- ▶ Toprağın sürekli işlenmesi sağlandığı için vergi gelirleri süreklilik göstermiştir.
- ▶ Vergiler, düzenli olarak toplanmıştır.
- ▶ Merkezî otorite güçlenmiştir.



Dikkat!

Tımar sistemi, çağın ekonomik yapısına uygun olmadığı için 1839 yılında yayımlanan Tanzimat Fermanı ile kaldırılmıştır.

Sıra Sende 1

Osmanlı Devleti'nde tımar sistemi; yönetim, askerî ve ekonomik yapı içerisinde önemli bir rol oynamıştır. Tımar sahipleri, kendilerine verilen topraklardan vergi toplamış ve buna karşılık belirli sayıda asker yetiştirmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tımar sisteminin Osmanlı Devleti'ne olan katkılarından biri değildir?

- A) Devlet hazinesine gelir kazandırması
- B) Düzenli ve masrafsız bir ordu hazırlaması
- C) Tarımsal üretimin artmasını sağlaması
- D) Demokratik yönetime katkı sağlaması

Cumhuriyet Dönemi'nde Toprak Yönetimi

- ▶ Cumhuriyet Dönemi'nde Türk halkının en önemli geçim kaynağını tarım oluşturmaktaydı.
- ▶ 1923'te İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde tarımı destekleyici kararlar alınarak tarımın gelişmesi ve köylünün ekonomik ve sosyal yönden kalkınması hedeflendi.
- ▶ Köylünün üstünde çok büyük bir yük olan, ürettiği ürün üzerinden alınan aşar vergisi kaldırıldı.
- ▶ Ham maddesi tarıma dayalı sanayinin kurulmasına destek verildi.
- ▶ Köylüye tarım aletleri ve kaliteli tohum desteği sağlandı.
- ▶ Çiftçiye örnek olması ve modern tarımın geliştirilmesi için Atatürk tarafından Atatürk Orman Çiftliği kuruldu.
- ▶ Ayrıca tarım için makineli tarım uygulaması, tohum ıslahı, Ziraat Bankasının geliştirilerek çiftçiye kredi vermesi, ziraat enstitülerinin açılması gibi çalışmalar da yapılmıştır.

Ülkemizde Tarımı Destekleyen Kuruluşlar

Tarım ve Orman Bakanlığı

Amacı, ülkemizde tarım politikalarına yön vermek ve tarımsal alanda destek sağlamaktır.



GAP İdaresi Başkanlığı

Güneydoğu Anadolu projesi kapsamında çiftçiyi desteklemek ayrıca barajlar ve sulama kanalları yaparak tarımsal verimi artırmak gibi çalışmalar yapmaktadır.



Sıra Sende 2

Cumhuriyet Dönemi'nde tarımsal üretimi artırmak, çiftçinin refah seviyesini sağlamak ve ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla birçok önemli adım atılmıştır.

Bu adımlar arasında;

- I. aşar vergisinin kaldırılması,
- II. Atatürk Orman Çiftliğinin kurulması,
- III. çiftçilere kaliteli tohum desteğinin sağlanması

faaliyetlerinden hangileri yer alır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Ziraat Bankası

Çiftçiye ucuz kredi desteği sağlayarak tarımsal gelişime katkıda bulunur.



Devlet Su İşleri

Tarımsal sulama çalışmaları için baraj, gölet, kanal, kanalet gibi projeleri geliştirir.



Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Bitki ve hayvan ürünlerini artırmaya, çeşitlendirmeye ve kaliteyi yükseltmeye yönelik çalışmaları vardır.



Tarım Kredi Kooperatifleri

Tarıma destek vererek üreticilerin ürünlerini desteklemeye ve üreticilerin ekonomik menfaatlerini korumaya çalışır.



Türkiye Ziraat Odaları Birliği

Tarımla ilgili görüşlerini hükûmete ve kamuoyuna bildirir. Çiftçilerin mesleki hak ve menfaatlerini korumaya yönelik çalışmalara öncülük eder.



Toprak Mahsulleri Ofisi

Çeşitli ürünlerin destekleme alımlarını yapma, fiyat belirleme ve ürünlerin piyasa satış fiyatının istikrarını sağlamaya yönelik çalışmalar yapar.



Sıra Sende 3

Tarım sektörü, ülke ekonomisi ve gıda güvenliği açısından büyük önem taşır. Bu nedenle Türkiye’de tarımı destekleyen çeşitli kuruluşlar faaliyet göstermektedir.

Bu kuruluşlarla ilgili,

- I. Tarımsal üretimi artırmaya yönelik araştırma çalışmaları yaparlar.
- II. Çiftçilere maddi destek ve kredi imkânı sunarlar.
- III. Sadece büyük işletmelere destek verirler.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III



Etkinlik 1

Aşağıda verilen tarımı destekleyen kuruluşlar ile bu kuruluşların amacını eşleştiriniz.

a.

Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve yönetilmesinden sorumludur. Ülkemizde su kaynaklarını, bilim ve tekniğe uygun şekilde tüketicilerin kullanımına sunmaktadır.

b.

Çiftçilere kredi imkânı sağlamak ve tarımın gelişmesine yardımcı olmak için kurulmuştur.

c.

Bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak, araştırma yapmak, kırsal yerleri kalkındırmak, tarım ve hayvancılığı teşvik etmek için hibe ya da krediyle çiftçiye hayvan desteği vermek için kurulmuştur.

ç.

Üreticilerin ürünlerini değerlendirmek ve fiyat düşüşlerine karşı üreticilerin zarar görmesini önlemek amacıyla kurulmuştur.

d.

Amacı, ülkemizde tarım politikalarına yön vermek ve tarımsal alanda destek sağlamaktır.

1.



2.



3.



4.



5.



--	--	--	--	--



1. Toprak, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana üretimin temel taşıdır. İnsanlar, temel ihtiyaçlarının büyük bir kısmını doğrudan ya da dolaylı olarak topraktan karşılamıştır. İlk dönemlerde göçebe yaşam süren insanlar, doğada hazır buldukları yiyecekleri toplayarak ve hayvanları avlayarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ancak tarımın yapılmaya başlanması, insanlık için bir dönüm noktası oldu. Tarım sayesinde insanlar, avcı-toplayıcı toplum düzeninden yerleşik hayata geçmeye başladı. Bu değişim, toprağın değerini daha da artırdı. İnsanların verimli topraklara sahip olma arzusu, insan toplulukları arasında büyük bir rekabete yol açtı. Bu durum, pek çok savaşın ve kitlesel göçün yaşanmasına neden oldu.

Bu metne göre,

- I. İnsanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için toprağı işlemişlerdir.
- II. Yerleşik yaşama geçildikten sonra toprağın önemi daha da artmıştır.
- III. İnsanlar, toprak için birbirleri ile mücadeleye girmişlerdir.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

2. Büyük Selçuklu Devleti'nde topraklar, iktalara (dirliklere) ayrılmıştı. İktalar, devlet memuru ve askerlere maaş karşılığı verilirdi. Bu kişiler, çiftçiden topladıkları vergilerle geçimlerini sağlardı. Ayrıca toprak ve çiftçinin güvenliğini sağlar, savaş zamanında orduya asker gönderirdi.

Bu metne göre ikta sisteminin;

- I. kültürel,
- II. güvenlik,
- III. ekonomik

alanlarından hangilerine doğrudan katkı sağladığı söylenebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

3. Osmanlı Devleti'nde toprak, devlete aitti. Bu topraklar, devlet tarafından devlete yararlılık gösteren asker ve memurlara hizmetleri karşılığında verilirdi. Bu kişiler, toprağı işletme ve vergi toplama hakkına sahipti.

Bu metinde bahsedilen sistem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İktâ B) Tımar
C) Devşirme D) Feodalite

4.

Millî ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki tarımda kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak olan programlı ve pratik çalışmalar, bu amaca erişmeyi kolaylaştıracaktır.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Mustafa Kemal Atatürk bu sözünde aşağıdakilerden hangisine vurgu yapmıştır?

- A) Tarımsal ihracata öncelik verilmesine
B) Tarımın köylerde daha çok yapılmasına
C) Ekonomik kalkınmanın tarımla olacağına
D) Sektörler içerisinde yalnızca tarımın gelişmesi gerektiğine

5. Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve yönetilmesinden sorumludur. Ülkemizde su kaynaklarını bilim ve tekniğe uygun şekilde tüketicilerin kullanımına sunmaktadır.

Bu bilgiler ülkemizde tarıma destek veren aşağıdaki kuruluşlardan hangisine aittir?

- A) Ziraat Bankası
B) Toprak Mahsulleri Ofisi
C) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
D) Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri



6. Orta Çağ Avrupası'nda toprak yönetimi, feodal sisteme dayanıyordu. Bu sistem içerisinde yer alan topraklar, kral tarafından soylulara hizmet karşılığında verildi. Soylular, bu toprakları "senyörlük" adıyla yönetir, köylülerden vergi ve ürün alırdı. Köylüler ise toprakları ekip biçer ancak özgürlük hakkına sahip olamazlardı. Toprak sahibi olmak, o dönemde gücün ve zenginliğin en önemli göstergesiydi.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kral, toprakların kontrolünü tamamen köylülere bırakmıştır.
- B) Sahip olunan toprak, güç göstergesi olarak kabul edilmiştir.
- C) Orta Çağ Avrupası'nda sınıfsal farklılıklar oluşmuştur.
- D) Toprak sahiplerinin yönetime etkisi görülmüştür.

7. Osmanlı Devleti'nde tımar sistemi, üretim ve asker ihtiyacının karşılanmasını amaçlayan bir sistemdir. Devlet, tımar topraklarını dirlik sahiplerine hizmet karşılığında dağıtırdı. Dirlik sahipleri, köylülerden vergi toplar ve tarım işlerinin yürütülmesini sağlardı. Ayrıca bu sistemde dirlik sahipleri, belirli sayıda asker (cebelü) yetiştirmekle yükümlüydü. Tımar sistemi, ekonomiyi canlandırırken aynı zamanda devlet hazinesine yük olmadan savaşta ordu oluşturulmasına katkı sağladı.

Buna göre Osmanlı Devleti'nin, tımar sistemi ile aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Vergi sistemini kaldırmayı
- B) Toprağın mülkiyetini köylülere devretmeyi
- C) Ülke topraklarını soylular arasında paylaşmayı
- D) Üretimde sürekliliği sağlamayı ve asker ihtiyacını karşılamayı

8. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde tarımı destekleyen kuruluşlara örnek gösterilemez?

A)



B)



C)



D)





- ▶ Avcı ve toplayıcı olarak yaşam süren insanoğlu, zamanla hayatını kolaylaştıracak araçlar geliştirmeye başlamıştır.
- ▶ Üretim teknolojisinde, ilk olarak tarımda kullanılan toprağı ekip biçmek için çeşitli araç ve gereçler icat edilmiş, hayvan gücünden yararlanmaya başlanmıştır.
- ▶ Buhar gücü ile çalışan makineler icat edilmiş, fabrikalar yapılmış ve üretim hızla artmıştır.
- ▶ İnsan yaşamında önemli değişimlere yol açan Sanayi Devrimi, 18. yüzyılda İngiltere’de başlayan, insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçiş olarak da ifade edilir.
- ▶ İlk olarak dokuma sektöründe ortaya çıkan makine kullanımı, kısa sürede diğer sektörlerde de yayılmış ve geleneksel üretim anlayışını değiştirmiştir.
- ▶ Üretim teknolojisinde ortaya çıkan bu değişim, toplumsal yaşamı da etkilemiş bunun sonucunda ise insanlar kentlere göç etmeye başlamışlardır.

Sanayi İnkılabı’nın Sonuçları

- ▶ İnsan ve hayvan gücü ile üretimin yerini makine gücü almıştır.
- ▶ Üretim artmış ve ürün fiyatları ucuzlamıştır.
- ▶ Küçük imalathane ve el tezgâhları kapanmış, yerlerine fabrikalar açılmıştır.
- ▶ Demir yolu, buharlı lokomotif ve buharlı gemiler sayesinde ulaşım kolaylaşmıştır.
- ▶ Tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanlar, dağınık şekilde köylerde yaşarken Sanayi İnkılabı ile birlikte şehirlerde ve toplu hâlde yaşamaya başlamıştır.
- ▶ Geniş aileler yaygınken Sanayi İnkılabı ile çekirdek aileler yaygınlaşmıştır.
- ▶ İşçi sınıfı ortaya çıkmıştır.
- ▶ İşçilerin haklarını korumak için sendikalar kurulmuştur.
- ▶ Tarımda insan ve hayvan gücü yerine tarım makineleri kullanılmaya başlanmıştır.



Ulti Not

Bu durum insan gücüne ihtiyacı azalttığı için köylerde işsizlik sorununu ortaya çıkarmıştır.

- ▶ Sanayileşen ülkelerde ham maddeye ve üretilen ürünleri satmak için de pazar arayışına ihtiyaç duyulmuştur.



Ulti Not

Ham madde ve pazar arayışı, sömürgeciliğe neden olmuştur.

- ▶ Ham madde ve pazar ihtiyacı, ekonomik rekabete sebep olmuştur.



Ulti Not

Ekonomik rekabet, I. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkmasına neden olmuştur.



Sıra Sende 4

Sanayi İnkılabı’ndan sonra Avrupa’da fabrikaların kurulmasıyla köylerden kentlere büyük bir göç yaşanmış, insanlar fabrikalarda işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Ancak uzun çalışma saatleri, kötü çalışma koşulları ve düşük ücretler işçilerin yaşamını zorlaştırmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin kurulmasına neden olmuştur?

- A) Şirketler
- B) Dernekler
- C) Sendikalar
- D) Kooperatifler



Sıra Sende 5

Sanayi İnkılabı ile birlikte fabrikalar kuruldu, üretim hızlandı ve büyük şehirlerdeki işçi sayıları arttı. Sanayi İnkılabı gerçekleşen ülkelerde, sosyal ve ekonomik değişimler yaşandı.

Aşağıdakilerden hangisi Sanayi İnkılabı'nın sonuçlarından biri değildir?

- A) Kırsal kesimlerden şehirlere göçün yaşanması
- B) Küçük atölyeler yerine fabrikaların açılması
- C) Seri üretim ile malların daha hızlı üretilmesi
- D) Tarımsal üretimin tamamen sona ermesi



Etkinlik 2

Aşağıdaki tabloda Sanayi İnkılabı'nın bazı sonuçları verilmiştir.

Bu sonuçların ilgili olduğu alanları "✓" sembolü ile işaretleyiniz.

	Sanayi İnkılabı'nın Sonuçları	Sosyal	Ekonomik
a.	Üretimin artmasından dolayı ürün fiyatları ucuzladı.		
b.	Köylerden kentlere göçler yaşandı.		
c.	İnsan ve hayvan gücüne dayalı üretimden makinelere dayalı üretime geçildi.		
ç.	Çekirdek aile tipi yaygınlaştı.		
d.	Sanayileşen şehirlerde meydana gelen hızlı ve çarpık kentleşme, birçok altyapı sorununu beraberinde getirdi.		
e.	Sanayileşen ülkelerde ham maddeye ve pazara olan ihtiyaç arttı.		
f.	Üretim artışı ile birlikte dünya ticareti hız kazandı.		



1. James Watt'ın üretim teknolojisinde önemli bir gelişme olan buhar makinesini geliştirmesiyle yeni bir dönem başladı. Sanayi İnkılabı olarak isimlendirilen bu dönemde buhar gücü, kol gücünün yerini aldı. Buhar makinesi; dokuma endüstrisinde, demir-çelik fabrikalarında, kimya sektöründe kullanılmaya başlandı. Demir-çelik fabrikalarında ham madde ihtiyacını karşılamak için çok sayıda maden ocağı kuruldu.

Buna göre Sanayi İnkılabı ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Üretimde kaliteyi azaltmıştır.
- B) İnsana olan ihtiyacı azaltmıştır.
- C) Hızlı ve seri üretimi sağlamıştır.
- D) Ham maddeye olan ihtiyacı artırmıştır.

2. Sanayi İnkılabı ile birlikte fabrikalarda çalışan işçi sınıfı ortaya çıktı. Fabrika sahipleri, daha fazla kâr elde etmek amacıyla kadın, erkek ve çocuk işçileri ağır çalışma koşulları ve uzun çalışma saatlerine mahkûm ediyordu. İşçilerin aldıkları ücret, geçimlerini sağlamaya yetmiyordu. Üstelik kadınlar ve çocuklar, erkek işçilere oranla daha düşük ücret alıyordu.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

- A) İşçi sendikalarının kurulmasına
- B) İşçilerin çalışma sürelerinin artırılmasına
- C) İşçilerin çalışma koşullarında iyileşmeler yaşanmasına
- D) Çıkarılan yasalarla çocuk işçi çalıştırılmasının yasaklanmasına

3.

Sanayi İnkılabı, birçok insanın hayat şartlarını iyileştirirken birtakım sorunların da temelini oluşturdu. Avrupa'da yaşayan insanlar, köylerden fabrikaların kurulduğu şehirlere hızla göç etmeye başladı. Zamanla şehirlerin nüfusunda artışlar yaşandı. Bu durum, şehirlerde bazı sorunların yaşanmasına neden oldu.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi şehirlerde yaşanan sorunlar arasında gösterilemez?

- A) İşsizliğin artması
- B) Çevre kirliliğinin yaşanması
- C) Çarpık kentleşmenin yaşanması
- D) Çekirdek aile yapısının yaygınlaşması

4. Aşağıda Sanayi İnkılabı ve buna bağlı yaşanan değişimler ile ilgili bazı bilgiler verilmiştir.

- 18. yüzyılda İngiltere'de başlayan Sanayi İnkılabı, insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçiş olarak bilinir.
- İlk olarak tarımda kullanılan üretim teknolojisi, ekip biçmek amacıyla araç gereçlerin icat edilmesini sağlamıştır.
- Buhar gücüyle çalışan makinelerin icadı, dokuma sektöründen başlayarak diğer sektörlerle yayılmış ve üretim anlayışı tamamen değişmiştir.
- Sanayi İnkılabı, ekonomik ve sosyal yaşamı etkileyerek insanların kentlere göç etmesine neden olmuştur.

Bu bilgilerden Sanayi İnkılabı'nın sonuçları ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsanlar, tarıma dayalı bir yaşam sürdürmeye devam etmiştir.
- B) Teknolojik gelişmelerden dolayı insan hayatı zorlaşmıştır.
- C) Hayvan gücüne dayalı üretim sistemine geçilmiştir.
- D) Üretim teknolojisi ile insan hayatında önemli değişiklikler olmuştur.



5. XIX. yüzyılın ikinci yarısında elektriğin keşfi ile birlikte elektrikli araçlar sanayide kullanılmaya başlandı. Bu gelişme, seri üretime geçilmesini sağladı. Seri üretimle birlikte üretim miktarı büyük ölçüde artarken kentlere doğru yeni bir göç dalgası ortaya çıktı. Bu durum, zamanla kent nüfuslarının hızla artmasına yol açtı. Ancak nüfus artışı, kentlerde altyapı sorunlarını da beraberinde getirdi. Kentlere yakın yerlerde ise gecekondü mahalleleri oluşmaya başladı.

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) El tezgâhlarına olan ihtiyacın arttığı
B) Kentleşme ile birlikte yeni sorunlar ortaya çıktığı
C) Kırsal kesimden kentlere doğu göçlerin yaşandığı
D) Elektriğin keşfiyle birlikte üretimde artış yaşandığı

6. Aşağıda Sanayi İnkılabı'nın bazı sonuçları verilmiştir.

- I. Köylerden kentlere yoğun göçler yaşandı.
II. Geleneksel aile yapısında değişim gerçekleşti.
III. El emeğine dayalı üretimden makineleşmeye geçildi.
IV. Üretilen mallar, dünya çapında pazar bulmaya başladı.

Bu sonuçlardan hangileri Sanayi İnkılabı'nın sosyal hayata olan etkilerine örnek gösterilebilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

7. Sanayi İnkılabı ile birlikte,

- Üretim artarak ürün fiyatları ucuzladı.
- Ham madde ve pazar ihtiyacı devletler arası rekabete sebep oldu.
- Köyden kente göç ile birlikte şehirlerin nüfusunda artış yaşandı.

Bu bilgilerde Sanayi İnkılabı'nın hangi alan ile ilgili sonucuna yer verilmemiştir?

- A) Ekonomik
B) Ulaşım
C) Siyasi
D) Sosyal

8. Teknolojinin gelişimi, insanların günlük hayatlarının kolaylaşmasının yanı sıra sosyal hayatı da önemli ölçüde etkilenmiştir. Özellikle genel ağ, akıllı cihazlar ve sosyal medya, insanlar arasındaki iletişimi hızlandırmış; alışveriş, eğitim ve iletişim dijital platformlar üzerinden yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu durum, yüz yüze iletişim yerine sanal iletişim yöntemlerinin tercih edilmesine neden olmuştur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Teknolojinin yalnızca olumsuz etkileri olmuştur.
B) Sosyal medyadaki iletişim, yüz yüze iletişimden daha etkili olmuştur.
C) Teknoloji, insan yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir.
D) Teknolojik gelişmeler, en fazla sağlık sektörünü etkilemiştir.

9. Sanayi İnkılabı ile birlikte fabrikalaşan şehirlere kırsal alanlardan yoğun bir göç yaşandı. Göç eden aileler, fabrikalarda çalışmaya başladı. Böylece toplum içerisinde işçi sınıfı ortaya çıktı. Fabrika ve işletme sahipleri, daha fazla kâr elde etmek için işçileri düşük ücretlerle uzun saatler çalıştırmaya ve daha düşük ücretlerle çalışan çocuk ve kadın işçiler temin etmeye başladılar. Bu dönemde işçilerin haklarını korumak amacıyla sendikalar kuruldu. Sendikalar, işçilerin ücretlerinin ve izin sürelerinin artırılması, çalışma sürelerinin kısaltılması, haftada bir günün tatil olarak belirlenmesi gibi konularda işverenlerle anlaşma sağladılar.

Bu bilgilere göre,

- I. Sosyal ve ekonomik haklar için teşkilatlanmalar gerçekleşmiştir.
II. İşletme sahipleri, daha fazla para kazanmak için hareket etmişlerdir.
III. Göç hareketleri, kırsaldan kentlere doğru olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III



Vakıf Demek, Medeniyet Demek

- ▶ Toplum içerisinde bazı zamanlarda aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu aksaklıkların giderilmesi için toplumsal yardımlaşmaya ve dayanışmaya ihtiyaç vardır.
- ▶ Yardımlaşma ve dayanışma duygusu, toplumda yaşayan insanları birbirine bağlayan önemli bir değerdir.
- ▶ Toplum içerisinde yardımlaşma ve dayanışma çalışmaları, İslam toplumlarında vakıf müessesesi tarafından gerçekleştirilmiştir.



Ulti Not

Vakıf: Bir hizmetin gelecekte de yapılması, sürüp gitmesi için belirli koşullarla ve resmî bir işlemle bırakılan gelir, para ya da mülk.

- ▶ Vakıf kültürü insanoğlunda var olan iyiliğin insana, hayvana, bitkiye ve çevreye karşılıksız yansımadır.
- ▶ Topluma kalıcı eserler bırakmak ve insanlığa faydalı olmak, vakıfların kuruluş gayesidir.

Dikkat!

Vakıflar, halkın temel ihtiyaçlarının karşılıksız temin edilmesini amaçlamaktadır.

- ▶ Vakıflar; yapılan yardımları dil, din, ırk ve düşünce farkı gözetmeksizin ihtiyaç sahiplerine ulaştırır.
- ▶ Vakfetmek; kardeşlik, paylaşma, şefkat gibi duyguları çoğaltır. Birlik ve beraberlik duygularını güçlendirir.
- ▶ Vakıf arazi gelirleri cami, han, hamam, medrese gibi sosyal hizmetlere ve hayır kurumlarının masraflarına ayrılan topraklardır.
- ▶ Türk İslam toplumunda sosyal devletin yapacağı birçok hizmeti vakıflar üstlenmiştir. Cami, medrese, kütüphane, şifahane, han, hamam, köprü, çeşme, imarethane başta olmak üzere akla gelen her alanda birçok vakıf kurulmuştur.

- ▶ Türk İslam devletlerinde sosyal devlet anlayışı hâkimdi. Vakıf sistemi; Karahanlı, Gazneli ve Selçuklu devletlerinde de görülmüştür. Osmanlı Devleti'nde eğitim, sağlık, kültür ve bayındırlık çalışmalarında vakıflar önemli bir yer tutmuştur.

Dikkat!

Vakıfların Anadolu'nun bayındır hâle gelmesinde önemli rolleri olmuştur.

- ▶ Vakıflar sayesinde,
 - ✓ Toplumda yardımlaşma ve dayanışma duygusu artmıştır.
 - ✓ Toplumsal birlik ve beraberlik sağlanmıştır.
 - ✓ Devletin yapacağı birçok hizmetin vakıflar tarafından yapılması ile devletin üzerindeki yük hafiflemiştir.
 - ✓ Ülke yaşanabilir yani bayındır bir yer hâline gelmiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki İlginç Vakıflar

- ▶ Leylek Vakfı (1189)
- ▶ Duvar ve Sokak Temizliği Vakfı (1470)
- ▶ Meyve Ağaçları Diken Vakfı (1483)
- ▶ Köprüleri Sellerin Zararından Koruyan Vakfı (1496)
- ▶ At Vakfı (1474)
- ▶ Herkese Meyve Vakfı (1594)
- ▶ Borcundan Dolayı Hapse Düşenlere Yardım Vakfı (1708)
- ▶ Misafirleri Ağırlayan Vakfı (1756)
- ▶ 3 Mart 1924'te vakıf işleri ile ilgilenen Osmanlı Devleti'nden kalan Şer'iye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak günümüzde bu hizmetleri yürüten Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Sivil Toplum Kuruluşları

- Toplumun tüm ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması mümkün değildir. İnsanlar, toplumun çeşitli sorunlarını çözmek ve birtakım ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelerek bazı sosyal kuruluşlar oluştururlar.



Devletin dışında birtakım siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal faaliyetleri yürüten gönüllü kuruluşlara **sivil toplum kuruluşu (STK)** adı verilir.

STK'ler,

- Dernek, vakıf, sendika gibi isimlerle faaliyet yürütür.
- Eylemler yaparak, bir soruna çözüm bularak ve bir konuda farkındalık oluşturarak çalışanların haklarını korumak amacıyla kamuoyu oluşturup yöneticilerin karar alma sürecine etki eder.
- Hukuk devleti uygulamalarının desteklenmesi ve demokratik hakların gelişmesine katkı sağlar.
- ✓ STK'lerin özellikleri aşağıda verilmiştir.

Gönüllülük esasına göre çalışırlar.

Çalışanlar, hizmetlerinin karşılığında ücret almazlar.

Masraflarını, çalışmalarına destek veren üyelerin bağışlarıyla karşılarlar.

Amaçları, topluma hizmet etmek ve toplumun sorunlarına çözüm bulmaktır.

Her birey diğerleriyle dayanışma içindedir ve yardımlaşma ön plandadır.

Kuruluşlarında devletin katkısı yoktur. Ancak çalışmalarını devletin koyduğu yasalar çerçevesinde gerçekleştirirler.

Devletin yükünü azaltmaya çalışırlar.

Maddi kazanç sağlama amacı taşımazlar.

- Maddi anlamda zorluk çeken öğrencilere eğitim öğretimde fırsat sunmak amacıyla Türkiye Eğitim Vakfı (TEV); doğa kaynaklı afetlerde gıda, barınma, giyecek ve kan ihtiyacı konusunda yardım sunan KIZILAY; şehit olan Mehmetçiklerimizin yakınları ile gazilerimize destek sunan Mehmetçik Vakfı; bakıma muhtaç yaşlı, özel gereksinimli ve kimsesiz insanlarımıza yardım sunan Darülaceze yardımlaşma ve dayanışma faaliyetinde bulunan kuruluşlardır.





Sıra Sende 6

Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşları arasında gösterilemez?

- A) TEMA
- B) Yeşilay
- C) LÖSEV
- D) Millî Eğitim Bakanlığı



Etkinlik 3

Aşağıda isimleri verilen STK'lerin faaliyet gösterdikleri alanları (çevre, eğitim, sağlık) gruplandırınız.

a.

Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)

b.

Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV)

c.

Türk Kızılay

ç.

Yeşilay

d.

Darüşşafaka Cemiyeti

e.

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)

Çevre

.....

Eğitim

.....

Sağlık

.....



1.

Osmanlı Devleti'nde vakıflar önemli hizmetler sunmuştur. Hastaların tedavi edilmesi için darüşşifalar, yolcuların ücretsiz konaklayabilmeleri için hanlar ve kervansaraylar inşa edilmiştir. Ayrıca vakıflar, yol ve köprü yapımına katkı sağlayarak ülkenin daha bayındır hâle gelmesine katkı sağlamıştır.

Bu metinde vakıfların hangi alandaki hizmetlerine değinilmemiştir?

- A) Sağlık B) Ulaşım
C) Ticaret D) Eğitim

2. Sivil toplum kuruluşları (STK); yasalar çerçevesinde devletten bağımsız faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen ve gönüllülük esasına dayalı çalışan örgütlerdir. Çocuk, kadın, çevre, eğitim, sağlık gibi birçok alanda çalışmalar yürüterek topluma fayda sağlamayı amaçlamışlardır.

Buna göre;

- I. vakıflar,
II. dernekler,
III. belediyeler

örgütlerinden hangileri sivil toplum kuruluşudur?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

3. ÇEKÜL; ülkemizin doğal, tarihî ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla faaliyetler yürütmektedir. Orman varlığının artırılması için ağaçlandırma kampanyaları düzenlemektedir. Aynı zamanda ormanların, su kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik projeler geliştirmektedir.

Buna göre ÇEKÜL'ün faaliyet gösterdiği alan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eğitim B) Çevre
C) Sağlık D) Güvenlik

4.

- Bütün eğitim kurumlarında bağımlılıkla ilgili farkındalık oluşturmak
- Bağımlılıkla ilgili gazete, dergi, kitap ve bültenler yayımlayarak halkı bilinçlendirmek
- Bağımlılıkla mücadelede medya ve sosyal medya ağlarını aktif kullanmak
- Bağımlı bireylere psikososyal destek sunmak

Bu çalışma alanları aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisine aittir?

- A) TEMA B) Yeşilay
C) Türk Kızılay D) Darülaceze

5.

Vakıf; bir hizmetin gelecekte de yapılması, sürüp gitmesi için bir topluluk veya bir kimse tarafından belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bırakılan mülk, para olarak tanımlanmaktadır.

Buna göre vakıflarla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sadece dinî hizmetler için faaliyet göstermektedir.
- B) Toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kurulmuştur.
- C) Eğitim, sağlık ve kültür alanlarında vakıf hizmetleri bulunmaktadır.
- D) Amacı, insanlara fayda sağlamak ve sosyal yardımlaşmayı artırmaktır.